

יש אומרים שסברת 'קלוטה כמי שהונחה' אינה אמורה אלא להחמיר, ולא להקל. (תו"י, רמב"ן).
 ויש חולקים. (ע' רשב"א ועוד).
 יש אומרים שאין סברה זו אמורה אלא כשהחפץ בא לרשות אחרת, שקלטתו הרשות, אבל
 באותה רשות אין כאן הנחה. ע' רמב"ן ורשב"א.
 התוס' כתבו שאין אומרים 'קלוטה' כשהחפץ נתון ביד אדם. אך יש אומרים שאין הדבר מוסכם
 על הראשונים, שיש סוברים בזה 'קלוטה', אך לא כאשר היד מושטת מרשות אחרת, שמשום
 'אגד יד' אין החפץ נידון כמונח כאן (ע' רעק"א צב. בית זבול ח"ב טז, ד. ויש מפרשים שזוהי כוונת
 התוס' כאן — ע' חו"א סב, ז; קה, יג).

דף ה

- ה. א. מה דין עקירה או הנחה, במקום שאין בו ארבעה על ארבעה טפחים? ומה דין העוקר מתוך ידו של
 אדם או המניח בתוכה?
 ב. הזורק מרשות לרשות וקיבלו אדם — האם הזורק חייב? מה הדין כשהזורק עצמו נעקר ממקומו וקיבלו?
 ג. קליטת מי גשמים — האם היא נחשבת עקירה?
 ד. העוקר או מניח דבר על משטח משופע — האם זו עקירה?
 ה. נטילת דבר הצף על המים — האם נחשבת 'עקירה'?
 ו. מי שעקר דבר על מנת להניחו באותה רשות ואח"כ נמלך להוציאו — האם מתחייב על הוצאתו?
 ז. מה דינו של טרסקל שבראש קנה נעוץ ברשות הרבים?
 ח. האם מהלך כעומד דמי, ומאי נפקא מינה?
 א. לדעת התנאים הסוברים 'קלוטה כמי שהונחה דמי', ודאי אין צורך בהנחה על גבי מקום ד' על ד'.
 [אך אפשר שעקירה צריך דוקא ממקום ד' על ד']. אבל לדעת שאר התנאים, צריך עקירה והנחה
 על גבי מקום ד'.
- כך נמסר הדבר בקבלה. ואולי הטעם הוא, שכך מסתמא היה במשכן, שהרי אנשים רגילים
 להצניע חפציהם במקום חשוב, או משום שנאמר אל יצא (— יציא) איש ממקומו (עפ"י
 ראשונים. ובמנ"ח (טו, ו) כתב נפקותא בין הטעמים — לענין איסור הוצאת פסח חוץ לחבורה, שצריך גם
 שם עקירה והנחה, אם הניח על מקום שאינו רחב ארבעה, האם חייב אם לאו).
- ואולם אמר רבא: ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'. וכן אמרו בשם רבי יוחנן. וגם כאשר אדם אחר
 זרק והחפץ נח מעצמו ביד חברו, שהזורק לא החשיב את ידו של חברו לענין הנחה זו — גם באופן
 זה יש כאן הנחה ע"ג מקום חשוב. [וכן מסקנת ההלכה. ואולם מדברי ר' זירא, ר' אבא ור' אבהו נראה
 שהם חולקים על סברה זו, ומשנתנו מתפרשת לדעתם, כפי דעת התנאים שאין צריך מקום דע"ד,
 (אך כאמור לא מצינו במפורש כן גם כלפי עקירה), או כשהעקירה וההנחה היו מטרסקל שביד, או
 מדובר שהיד מונחת סמוך לקרקע, בתוך ג' טפחים, שאז החפץ נידון כמונח בקרקע].
 לדעת רב חסדא (:) ברשות היחיד אין צריך הנחה על גבי מקום ד'.
- א. הראשונים צדדו דוקא בבית, דכמאן דמליא דמי, אבל לא בשאר מקומות. וכן דעת כמה
 מהראשונים להלכה, שברשות היחיד (בית) אין צריך הנחה על גבי מקום ד', אבל עקירה
 צריך. (כ"כ המגיד—משנה בדעת רש"י, רמב"ן ורשב"א ועוד). והרשב"א בתוס' פירש שרב חסדא

- אינו מצריך ד' על ד' גם ברשות הרבים. ובתשובת ר"י בן מגאש (כד) כתב: לא אמר רב חסדא אלא בכגון קנה הנעוץ בקרקע, שנידון כהניח בקרקע, אבל בדבר שאינו מחובר כגון הניח על כלי או בידו של אדם — צריך ד' על ד'.
- ב. ישנם אופנים מסוימים שאין צריך מקום ד' על ד' — כאשר מקפיד להניח במקום מסוים, ואין נוה לו בענין אחר, שאז מחשבתו עושה את המקום כמקום חשוב, כגון זרק בפי הכלב וכדו'. תוס' ועוד עפ"י עירובין צט. ונראה לכאורה שמחשבת-הנחה זו אינה מועילה לענין עקירה שלאחריה, שייחשב עוקר ממקום חשוב. וערמב"ן.
- ג. נחלקו ראשונים בעמוד ברשות הרבים שהרבים מכתפים עליו, ואינו רחב ד' על ד' — האם המניח עליו חייב.
- ד. חור שבכותל וכדו', שאין בו חלל ד' על ד' — ישנה דעה האומרת שחוקקים להשלים, כאילו יש כאן דע"ד פנוי. ע' להלן ז).
- ה. כשמדביק דבר על משטח זקוף (שגם זה נחשב כ'הנחה') — דעת ר"י ורבנו תם (בתוס' ז. ד"ה וטח) שצריך שפני אותו משטח יהיו לפחות ארבעה על ארבעה, ואילו לדעת ריב"א (שם) אין צריך, הואיל שהחפץ רואה את פני הקרקע, הריהו נחשב כמנוח על הקרקע (וכן כתב ב'חודשי הר"ן' שם. וכן דייק הרשב"א מרש"י שם. וכ"כ מהרש"א שם). ויש אומרים, הואיל ויש ארבעה טפחים על גבי הדבר, גם פניו חשובים מקום ארבעה (עפ"י ריב"א כאן ולהלן ז).
- ב. תניא, אחרים אומרים: הזורק לעבר אדם אחר; עמד במקומו וקבל — הזורק חייב. עקר ממקומו (המקבל, ורץ לקראת החפץ. רש"י) וקבל — הזורק פטור, שהרי ההנחה נעשתה מכח אדם אחר. וכן אמר רבי יוחנן.
- נעקר הזורק ממקומו וקיבלו — 'תיקו'.
- רש"י מפרש (וכן פ"ה המ"מ בדעת הרמב"ם. יג, טו), שקבלו במקום שלא היה לו לנוח מתחלה, אבל קבל במקום שהיה לו לנוח — ודאי חייב, שלא גרע משני בני אדם. ואולם לפי גרסת הר"ח המובא בראשונים, ספק הגמרא מדבר כשקבל במקום שהיה לו לנוח מתחילה.
- יש מי שכתב (עפ"י הראב"ד) שספק זה אמור בהעברת ד' אמות ברה"ר, אבל בהוצאה מרשות לרשות, ודאי חייב, שמכל מקום יש כאן 'עקירת הרשות' (עפ"י בית ישי יב, סוף הערה א).
- ג. הכניס ידו לרשות אחרת וקיבל מי גשמים מן האויר והוציאם — פטור, שהרי לא עקר. וגם אם קלט (= הכה בידו אחת את הגשם המקלה, וקבלו בחברתה. רש"י) — אין כאן עקירה מע"ג מקום ד' על ד'. ואפילו קלט מע"ג כותל משופע, כיון שאין המים נחים עליו — אין כאן עקירה, אבל אם קלט מים מע"ג גומא — הרי זו עקירה, שאמר רבא: מים ע"ג מים היינו הנחתם.
- ד. מבואר בגמרא שדבר מוצק שהוא ניח על כותל משופע, העוקר משם או המניח שם — חייב.
- א. התוס' והרשב"א נקטו שכותל משופע אינו כרשות הרבים אלא אם הרבים מכתפים עליו. ואילו הרמב"ן חולק וסובר שדינו ככותל זקוף, שהוא רואה את פני הקרקע ודינו כרשות הרבים, הגם שאין הרבים מכתפים עליו.
- ב. נראה שמידת אלכסון השיפוע מתחשבת לשיעור ארבעה על ארבעה.

ה. לענין מלאכת הוצאה, אגוז צף ע"ג מים אינו נחשב מונה, (שאיין דרך להניח חפצים בכגון זה. עפ"י תוס') והנוטלו ומוציאו פטור (וה"ה כשהאגוז צף ע"ג מים שבכלי. שפ"א ק.). ונסתפק רבא בעוקר אגוז מכלי צף. ועלה ב'תיקו'.

אפשר שגם כשהמים אינם עמוקים שלשה טפחים, הנחת האגוז עליהם אינה כהנחה (עפ"י שפת אמת צט:).

שמן הצף על גבי יין — תלו זאת במחלוקת רבי יוחנן בן גורי וחכמים לענין טומאה, האם השמן והיין נידונים כמחוברים והיינו הנחתו, או כדברים נפרדים, וכאגוז על גבי מים. והלכה כחכמים שאינם נחשבים מחוברים, הלכך לענין שבת פטור (עפ"י רא"ש וריטב"א).

ו. מי שעקר חפצים על מנת להזיזם לזוית אחרת באותה רשות — אינו חייב אם הוציאם, שלא היתה עקירה ראשונה לכך. ואפילו הוא טעון אכלים ומשקים ונכנס ויוצא כל היום כולו אינו חייב עד שיעמוד ושוב יעקור על מנת להוציא. ודוקא כשעמד לפוש אבל עמידה לכתף אינה עוקרת עקירה ראשונה, והרי אין כאן עקירה על מנת להוציא ופטור.

ודוקא כשהמשא על כתפו, אבל הניח על הקרקע, אפילו על דעת כיתוף — פשוט שנחשבת זו הנחה ('הדושי הר"ן). ובחזו"א (סב, ד) כתב לשמוע מדברי התוס' להלן שאין זו נחשבת הנחה.

לדעת בן עזאי, שהמהלך כעומד דמי, אפילו לא עמד כלל — חייב, שהרי במשך הליכתו הוא כמניח ועוקר מחדש (ראשונים).

ז. נעץ קנה ברשות הרבים ובראשו טרסקל, לדעת רבי יוסי בר' יהודה הרי דינו כרשות היחיד, לפי שגבוה עשרה טפחים (גוד אחיזת מחיצות הסל) וגם רחב ארבעה על ארבעה, ולפיכך הזורק מרשות הרבים לתוכו — חייב. [וחכמים פוטרם. להלן קא.].

לכאורה משמע בגמרא שהוא הדין לטרסקל שבידו של אדם, אם הוא למעלה מעשרה, הרי זה רשות היחיד לריבר"י, ולדעת חכמים — מקום פטור הוא. וכן מבואר ברמב"ן וברשב"א. ואולם יש סוברים שלחכמים דינו כרשות הרבים, כדין המעביר והמוציא משוי ברה"ר למעלה מעשרה.

היה הטרסקל נתון בתוך י' טפחים (כגון בידו של אדם) — מבואר בסוגיא שדינו כרה"ר והמוציא לתוכו מרה"י חייב.

ואינו ככרמלית — לפי שאין כרמלית בכלים, ובטל הכלי לרשות שתחתיו (תוס' ועוד). ואפשר שמדובר שתחתית הטרסקל למטה מג"ט סמוך לקרקע, ולכך דינו כרשות הרבים (עפ"י רמב"ן. וכן נראה לומר בדעת הראב"ד (מובא במ"מ שבת יד, ח), שכתב שטרסקל בראשו של קנה בתוך י' טפחים — דינו ככרמלית ואינו בטל לרשות שתחתיו).

ח. בן עזאי סובר מהלך כעומד דמי. וחכמים חולקים.

הרמב"ם פסק כחכמים, וכן כתבו הרשב"א הרא"ש והר"ן. ותמחו על הרי"ף שנראה מדבריו שפסק כבן עזאי.

נפקא מינה — המהלך ומוציא חפץ מרשות לרשות דרך מקום פטור; לדעת בן עזאי פטור, כאילו הניח באמצע ואין כאן מלאכה שלמה המחייבת. וחכמים מחייבים.